MUST VAGY SOHA!
Tokaji
HUNGARIKUM &
KÖLYÖK
Fesztivál
TOKAJI ÁLTALÁNOS ISKOLA
DIÁKÖNKORMÁNYZATA
AGRÁRMINISZTÉRIUM
HUNGARIKUM
HUNGARIKUM BIZOTTSÁG
MAGYAR A MAGYARÉRT
NÉPFŐISKOLA ALAPÍTVÁNY
KÁRPÁT-MEDENCEI
NÉPFŐISKOLAI HÁLÓZAT

2025.

MUST VAGY SOHA!

Tokaji HUNGARIKUM & KÖLYÖK Fesztivál

2025. június 10-13.

A rendezvény és a kiadvány támogatói:

AGRÁRMINISZTÉRIUM

HUNGARIKUM BIZOTTSÁG

MAGYAR A MAGYARÉRT NÉPFŐISKOLA ALAPÍTVÁNY

KÁRPÁT-MEDENCEI NÉPFŐISKOLAI HÁLÓZAT

Szerkesztők:

Horváth-Szabolcs Janka, dr. Kulcsár Judit, Mankovits Tamás

Felelős kiadó:

Magyar a Magyarért Népfőiskola Alapítvány, Mankovits Tamás

Nyomda:

SZELKER Nyomda, Farkas Dávid

ISBN 978-615-82919-2-7

Tartalomból:

IV. „Must vagy Soha” Hungarikum és Kölyökfesztivál *5*

a „Tokaji Rákóczi-vár”, a „Tokaji Országzászló Emlékmű” és a „Tokaji Múzeum épülete és gyűjteménye” *10*

Tokaji aszú – A „borok királya” története és titkai *18*

Teqball, mint sport *23*

Magyar népmesék rajzfilmsorozat *26*

II. Czifra Tábor Tokajban *27*

Klasszikus magyar nóta *30*

IV. „Must vagy Soha” Hungarikum és Kölyökfesztivál

2025. június 10-13.

Immár negyedik alkalommal rendezte meg a Magyar a Magyarért Népfőiskola Alapítvány a „Must vagy Soha” Hungarikum és Kölyökfesztivált, amelynek idén a Tokaji II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola adott otthont. Az esemény célja, hogy élményszerű módon hozza közelebb a gyerekekhez a magyar kultúra kiemelkedő értékeit és hungarikumait, játékos és tanulságos programokon keresztül.

A fesztivál során a gyermekek megismerkedhettek olyan neves magyar értékekkel, mint a Tokaji Aszú, a dobostorta, a lángos, a mustfröccs, valamint olyan különlegességekkel, mint a teqball – a modern sportág, amely magyar innovációként lett világhírű. Emellett hangsúlyos szerepet kaptak Tokaj helyi értékei, a magyar népmesék, valamint a kézműves hagyományok is. A gyermekek számot adtak az elsajátított tudásukról is, hiszen volt Hungarikum és Magyar népmesék kvíz, Tokaj nevezetességeiből vaktérkép. A rendezvény programjai kifejezetten a gyermekek számára lettek kialakítva: a különböző állomásokon interaktív, játékos foglalkozások várták őket, ahol nemcsak szórakozhattak, hanem tanulhattak is a magyar kultúra értékeiről. A szervezők fontosnak tartották, hogy minden korosztály számára élményt nyújtson a nap, ezért a felnőttek is bekapcsolódhattak a gasztronómiai és kulturális programokba.

A gyermekek házi feladatokat is kaptak, az egyik különösen kedves programeleme volt a Hungarikum reggeli, melyet a gyermekek saját otthonukban készítettek el családjukkal közösen. A gyerekek kreativitása és lelkesedése nem ismert határokat: a beküldött képek alapján született igazán ötletes, szeretetteljes és olykor kifejezetten vicces reggelik, amelyek tükrözték a magyar gasztronómia gazdagságát és a családi összetartozást. A Hungarikum reggeli alatt kaptunk képeket akácmézes vagy Pick szalámis kenyérről, de volt olyan kedves kis iskolásunk, aki reggelre kitöltött egy barackpálinkát a nagypapájának.

A „Must vagy Soha” elnevezés egyszerre utal a mustkészítés hagyományára és a nemzeti összetartozás üzenetére – vagyis arra, hogy a hagyományok ápolása nemcsak lehetőség, hanem közös felelősség is. A fesztivál idén is példás módon ötvözte a hagyományőrzést a modern élményalapú tanulással.

A rendezvény sikeressége és a résztvevők lelkesedése ismét megerősítette, hogy van igény a magyar értékek megőrzésére és továbbadására – különösen akkor, ha azokat a gyermekekhez közel álló, élményszerű formában mutatják be.

KÖLYÖK

SZOBOSZLAI
10

SZOBOSZLAI
10

A „Kopasz" ezer arca
2.c
Szeles-tető
Kilátás a Kőrös-Balaton
512 m

MAGYAR A MAGYARÉRT ISKOLA ALAPÍTVÁNY
MUST VAGY SOHA!
HUNGARIKUM A KÖLYÖK

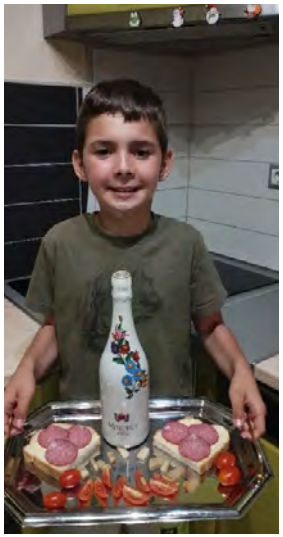

Tröcs

a „Tokaji Rákóczi-vár”, a „Tokaji Országzászló Emlékmű” és a „Tokaji Múzeum épülete és gyűjteménye”

Demján Szabolcs, a tokaji múzeum történésze tartott ismeretterjesztő előadást Tokaji Települési Értéktárról, kiemelkedő értékeiről a diákoknak a „Must vagy Soha” Hungarikum és Kölyökfesztiválon.

Mielőtt a Tokaji Települési Értéktárról beszélnénk, előtte érdemes feltennünk a kérdést, mit is nevezünk értéknek. Értéknek tekinthető minden olyan dolog, (pl. emberi alkotás: tárgy, épület, emlékmű, étel, stb., vagy természetben előforduló értékes növény, természeti képződmény, stb.) amit az emberek értékesnek tartanak.

Nemzeti értékeink különböző kategóriákba sorolhatóak. Egy adott településre vonatkozó értékek körébe a települési értékek tartoznak. Léteznek azonban olyan értékek is, amelyek a településtől nagyobb közigazgatási egységgel kapcsolatosak, egy adott vármegye területéhez kötődnek, és mint ilyenek, vármegyei vonatkozásban is nagy jelentőséggel bírnak. Ezek a vármegyei értékek Azok az értékek, amelyek nem köthetőek egy konkrét településhez, vagy vármegyéhez, viszont különböző szakmai tulajdonságokkal rendelkeznek, egy-egy ágazati szakterülethez, ágazathoz sorolhatóak be. Az ilyen szempontok alapján létrehozott, ún. ágazati értéktárak felügyelete a szakterület szerint illetékes minisztériumok feladata. Fontos azonban azt is rögzítenünk, hogy hazánk jelenlegi határain túl is élnek mind a mai napig szép számmal magyarok, akik ugyanúgy a magyar nemzet részei, mint azok az emberek, akik a mai országhatárainkon belül születtek és élnek. A határokon túl élő magyarok által összegyűjtött, a Kárpát-medence különböző területeihez (Felvidék, Kárpátalja, Erdély, Vajdaság, Muravidék, Horvátország, Burgenland) kapcsolódó értékek a Külhoni Nemzetrész Értéktár részét képezik. Azok az értékek, amelyek országos viszonylatban is meghatározó fontossággal rendelkeznek, a kiemelkedő nemzeti értékek kategóriáját gyarapítják. Hazánk legfontosabb értékei pedig a hungarikumok körét alkotják.

Az előbbiekben csoportosított értékek a következő szakterületi kategóriákat ölelik fel: agrár- és élelmiszergazdaság, egészség és életmód, épített környezet, ipari és műszaki megoldások, kulturális örökség, természeti környezet, turizmus és vendéglátás, sport. A nemzeti értékek különböző kategóriájába, például a települési értékek közé bárki javasolhat értéket, mégpedig úgy, ha kitölt egy űrlapot és azt eljuttatja a megfelelő, az adott értékekkel foglalkozó értéktár bizottság számára.

A Tokaji Települési Értéktár Bizottságot különböző tokaji civil szervezetek javaslatára hivatalos keretek között 2015-ben hozta létre Tokaj Város Önkormányzata. A Tokaji Értéktár jelen pillanatban 53 értékkel rendelkezik, ezek közül kettő, „a Tokaji Aszú”, és „a Tokaji történelmi borvidék kultúrtája” hungarikum, ugyancsak két értékünk (a „Tokaji bor”, valamint a „Tokaji Írótábor”) pedig kiemelkedő nemzeti érték. Kilenc értékünk: a „Tokaji Írótábor”, „a Tokaji Száraz Szamorodni és Édes Szamorodni”, a „Tokaji Aszútörköly”, az „Aszúsodást okozó Botrytis Cinerea”, a „Pincei nemes penész – Cladosporium Cellare”, a „Tokaji Rákóczi-vár”, a „Tokaji Múzeum épülete és gyűjteménye”, és a „Tokaji Országzászló Emlékmű” a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Értéktár értékei közé nyert felvételt. Vármegyei értékeink közül a „Tokaji Országzászló Emlékmű” 2016-ban, a „Tokaji Írótábor” 2020-ban, a „Tokaji Múzeum épülete és gyűjteménye” 2022-ben nyerte el a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Értéktár Bizottság által adományozott „Kincseink – Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Értékdíjat”. Értékeink részletes leírása weblapunkon (https://tokaj.hu/varosunk/ertektar) olvasható, és ezen a helyen található meg az az űrlap, amelynek kitöltésével, majd pedig az info@tokajimuzeum.hu e-mail címre történő elküldésével érték-javaslatot lehet tenni a Tokaji Települési Értéktárba.

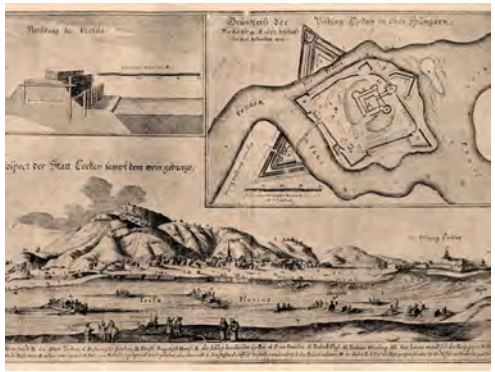

Az előadás további részében az 53 települési értékünk közül hármat szeretnék részletesebben bemutatni. Városunk egyik legnagyobb történelmi múlttal rendelkező épülete, a „Tokaji Rákóczi-vár” épített környezet és kulturális örökség szakterületi kategóriában vált a Tokaji Települési Értéktár részévé. Tokaj évszázadok óta stratégiai jelentőséggel

bíró településnek tekinthető, ami több tényezővel is magyarázható. Egyfelől azzal, hogy a szőlőművelés és a borkészítés gyakorlatilag településünk történelmének kezdete óta meghatározó tevékenysége a helyben élőknek. Ugyanakkor a Tiszán szállított só- és faáruknak s is egy nagyon fontos raktározó és elosztó központja volt Tokaj évszázadokon át. De mindemellett ki kell emelnünk a település melletti tiszai rév (átkelőhely) jelentős szerepét is, amelyen nagy forgalmat lebonyolító szárazföldi kereskedelmi útvonalak haladtak át. A tiszai réven átkelni szándékozó utazóknak, kereskedőknek révpénzt kellett fizetniük, amit a tokaji révészek szedtek be. Ugyanakkor Tokajban harmincadhivatal is működött, ahol a külkereskedelem vámját szedték. A településen tehát nagy mennyiségű pénzjövedelmek összpontosultak, amelyek elsősorban a tokaji uradalom urának jövedelmét gyarapították. Ezért egyáltalán nem volt mindegy a múltban, hogy ki birtokolja a települést, ezzel magyarázható, hogy történelme folyamán három várral is rendelkezett.

Az ún. Rákóczi-várról az első írásos források 1410-ben tesznek említést, ekkor tehát már bizonyosan létezett az erősség legrégebbi épületrésze, a négyszög formájú, nagy magasságú lakótorony. A várat a jó védhetőség érdekében településünk két folyója, a Bodrog és a Tisza közé építették. Teljes megépülése egy több mint két évszázados időszakot ölelt át. Az erősség uralkodói rezidenciaként is funkcionált. Az 1440-es években került a nagy „törökverő", Hunyadi János, Magyarország kormányzója birtokába, majd pedig halála után az ő fia, az „igazságos" Hunyadi Mátyás király örökségét képezte. Mátyás 1459-ben Szapolyai Imrének, boszniai kormányzónak és horvát-szlavón bánnak adományozta. A várhoz kötődő jelentős eseményként tarthatjuk számon, hogy 1526-ban, az addigra már elhunyt Szapolyai Imre unokaöccsét, Szapolyai János erdélyi vajdát hívei Magyarország királyává jelölték. Nem sokkal később Székesfehérváron az országgyűlés meg is választotta őt, majd ugyanitt megkoronázták a Szent Koronával.

A várat a történelme folyamán a teljesség igénye nélkül Thurzó György nádor, valamint erdélyi fejedelmek (Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, I. Rákóczi Ferenc, II. Rákóczi Ferenc) is birtokolták. Az erősség történetének végét végül is az jelentette, hogy 1704-ben Rákóczi, miután a szabadságharc alatt egy több mint három hónapig tartó, hosszú ostrom után sikeresen visszafoglalta

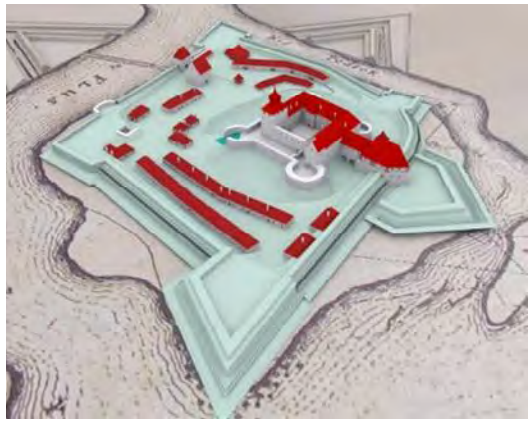

azt a császári katonáktól, parancsba adta lerombolását. A fájó parancs kiadása azért történt meg, mert az ostrom során a vár nagyon lerombolódott, sok pénzt és időt kellett volna fordítani a felújítására. Rákóczi azonban az állandó harcok miatt nem tudta újjáépíttetni, ugyanakkor viszont nem akarta azt, hogy az épület amortizált állapota ellenére újra az ellenség, vagy különböző rablóbandák kezére kerüljön. A vár lerombolását Patay Sámuel, tokaji harmincados hajtotta végre 1705-ben, ezzel magyarázható tehát, hogy csupán az egyik tornyának, a külső vár délnyugati bástyájának romjai maradtak meg, amelyek mind a mai napig láthatóak a Bodrog partján. A régészeti ásatások során azonban számos értékes leletet sikerült feltárni a vár területén, ezek közül többet a Tokaji Múzeum kiállításaiban tekinthetünk meg.

Épített környezet és kulturális örökség kategóriában településünk egy másik, komoly múlttal rendelkező, városképileg meghatározó jelentőségű építménye a Tokaji Országzászló Emlékmű. Ha az emlékmű történetét szeretnénk áttekinteni, akkor az első világháborúig kell visszamennünk a történelemben. Hazánk az Osztrák-Magyar Monarchia részeként sajnos vesztesen került ki ebből a nagy világ-égésből, aminek az lett az eredménye, hogy 1920. június 4-én a győztes nagyhatalmak a Párizs közelében lévő Nagy-Trianon kastélyban a magyar kormány képviselőit az ún. trianoni békeszerződés aláírására kötelezték. A szerződés voltaképpen nem más, mint egy hazánkat sújtó igazságtalan diktátum, a magyar kormánynak semmilyen ráhatása nem volt tartalmának, rendelkezéseinek a meghatározására. A trianoni diktátum értelmében a környező államokhoz csatolták a történelmi Magyarország közel kétharmad részét, és megközelítőleg 3 és fél millió magyar anyanyelvű lakost kényszerítettek az említett idegen államalakulatokba. Természetesen a trianoni igazságtalanság óriási ellenállást váltott ki a magyar nemzetből, ezért társadalmi szervezetek alakultak azzal a céllal, hogy követeljék a diktátum felülvizsgálatát. Ezek a szervezetek aktív propagandatevékenységet fejtettek ki, hazánk településeinek utcáin plakátokat helyeztek el, tüntetéseket tartottak, könyveket, újságcikkeket jelentettek meg annak érdekében, hogy tudatosítsák a nemzetközi és a hazai közvéleményben, milyen hatásokat gyakorolt országunkra nézve az említett átgondolatlan békerendezés. 1920 óta a magyar kormányok külpolitikájának

homlokterében ugyancsak a békeszerződés revíziója állt, ezért nem meglepő, hogy helyi társadalmi kezdeményezésre hazánk számos településén országzászlókat állítottak azzal a céllal, hogy emlékeztessenek minden magyart erre a békeparancsban foglalt, nemzetünket szétszakító, gyalázatos tettre. Az országzászlók, illetve az azok építői, építtetői által közvetített szellemiség lényege úgy foglalható össze, hogy az első világháború győztesei húzhatták meg akárhogyan hazánk határait, a magyar nemzet együvé tartozik, de egyszer eljön majd az idő, amikor ezek a határok leomlanak, és újra egy hazában egyesül minden nemzettársunk.

A tokaji országzászlót 1934. szeptember 8-án avatták fel a község lakói áldozatkészségének jóvoltából, amely elhelyezkedéséből adódóan az egyik legszebb az országban. Gyönyörű helyen, a vasútállomással szemben, a Kopasz-hegy oldalában épült Balázs Jánosnak, az emlékmű ötletgazdájának, tokaji vasutas állomásfőnöknek a vezetésével, Kalocsai Imre pályamester tervei alapján. Az építésben elsősorban a Magyar Állami Vasutak dolgozói vettek részt. Az avatóünnepségen Urmánczy Nándor, az országzászló állító mozgalom országos vezéralakja, Lázár Miklós országgyűlési képviselő, Bernáth Aladár, Zemplén vármegye alispánja, Újhelyi Sándor, a MÁV debreceni üzletvezetőségének üzletigazgatója, és Hadzsi Muszics Hasszán herceg, a magyarországi Bosnyák Frontkomité elnöke mondott beszédet. A korabeli képeslapok tanúsága szerint az emlékmű részét képezte egy kővel kirakott, körülbelül 14 méter hosszúságú és szélességű támfal, amelyen a történelmi Magyarország kontúrjai látszódtak fekete színnel, benne fehérrel pedig a megcsonkított Magyarország határai lettek feltüntetve. Hazánk 5 nagy folyóját (Duna, Tisza, Dráva, Száva, Maros) is megjelenítették rajta. A térképábrázolások felett a hármas halmon nyugvó kettős kereszt helyezkedett el, a felett pedig a Magyar Hiszekegy kis mértékben átfogalmazott utolsó sora („Hiszünk Magyarország feltámadásában!") üzente a nemzet fohászát a Teremtőhöz a szebb magyar jövő eljöveteléért. Az emlékmű legfelső részén a magyarság ősi szimbóluma, a turulmadár helyezkedett el, kiterjesztett szárnyival óvón az emlékmű felé magasodva. Előtte állt az országzászló, talapzatát egy kőből kirakott bástya alkotta, rajta a magyar címerrel. Az 1940-es évek második felében sok más trianoni emlékhelyhez hasonlóan a tokajit is részben

elbontották (eltávolították az árbócot a zászlóval, a bástyáról a címert, támfaláról a kőtérképet és az idézetet, valamint a turult), 1973-ban pedig támfalára Tenkács Tibor festőművész vasból készített, szüreti jelenetet bemutató alkotása került. A Tokaji Országzászlóért Egyesület felvetésére Tenkács Tibor művét 2010-ben levették, majd 2012-ben áthelyezték a Hősök tere 1. szám alatti ház falára, ahol mind a mai napig megtekinthető.

Két éven keresztül egy az országzászló eredeti állapotát ábrázoló molinó lett elhelyezve az emlékmű támfalán, hogy tudomására hozza mindenkinek, nem sokára megkezdődik a felújítása. Újra avatása 2013. június 4-én történt meg. A Tokaji Országzászlóért Egyesület Mankovits Tamás iparművész tervei alapján a Nemzeti Kulturális Alaptól kapott támogatás segítségével tudta megvalósítani az emlékhely helyreállítását, így a városunkba vonattal érkező látogatók nap mint nap meg tudják csodálni Tokaj eme jellegzetes, szép építményét.

A „Tokaji Múzeum épülete és gyűjteménye" épített környezet és kulturális örökség kategóriában gyarapítja a Tokaji Települési Értéktár értékeit. A Tokaji Múzeum kiállításai a Kossuth Lajos tér közvetlen szomszédságában, a Bethlen Gábor út 7. szám alatt található patinás, a 18. század végén épült polgárházban kaptak helyet. Karátsonyi-háznak is nevezik a tokajiak, ugyanis egy gazdag, görög kereskedő família, a Karátsonyi család volt az építtetője. Az épület homlokzatán található füzérdíszek, a kosáríves, kőkeretes kapu, a termekben található gyönyörű falfestmények

egyértelműen árulkodnak a ház első lakóinak fényűző életmódjáról. Az eredeti, mintegy kétszáz éves lépcsősorral rendelkező építmény rendelkezik egy régészeti kiállítással, amelyben a tokaji vár feltárásának eredményei mellett a város legrégebbi, a neolitikum időszakára datálható

régészeti leletei is szemrevételezhetők. A tárlat szemlélése közben ugyanakkor információkat nyerhetünk a Tokaji-hegy ásvány- és kőzettani felépítésével, talajtani viszonyaival, növény és állatvilágával kapcsolatban is. Az épület helytörténeti kiállításának legértékesebb darabjai között tarthatjuk számon II. Mátyás királynak az 1610-ben Tokajnak adományozott eredeti, latin nyelven íródott privilégiumlevelét.

A múzeum egyik fő ékessége a Béres Béláról elnevezet gyűjtemény, mely az egykor Tokajban szolgáló római katolikus plébános több évtizedes, szorgalmas gyűjtőmunkájának eredményeképpen közszemlére tett egyházművészeti kincseit foglalja magába gyönyörű ikonokkal, apácamunkákkal, korpuszokkal, és egyéb liturgikus tárgyakkal, amelyek elsősorban a barokk és metabizánci egyházművészet sokszínűségét reprezentálják. A „kincses padlásra" érkezve a Makoldi család tulajdonát képező, rendkívül sokrétű néprajzi kiállítást tekinthetjük meg, amely a történelmi Magyarország számos tájegységét képviselve alkot hű képet a magyar népi kultúra párját ritkító gazdagságáról. A jelentéstartalommal bíró, csodálatos motívumokkal ellátott, festett, ácsolt ládákat szemlélve betekintést nyerhetünk őseink hiedelemvilágába is. A padlás egyik fő látványossága az a hatalmas, egyedi kiképzésű központi kémény, amely az évszázados múltú falusi konyha berendezéseinek kínál méltó hátteret. A múzeum egy régi, kétágú pincerendszerrel is rendelkezik. Ezek egyikében a sokak által kedvelt nemes tokaji nedű készítésébe nyerhetünk bepillantást, a másikban pedig egy bányászati kiállítás látható, melyet szemlélve megismerkedhetünk azokkal a kőeszközökkel, amelyeket a Tokaji-hegység (Zempléni-hegység) területén az ember az évezredek folyamán kőből készített. A kiállításban fellelhetőek továbbá a kőhasító (ritzer) mesterség különböző eszközei, de egy mélyművelésű aranybányának a 19. század végén, 20. század elején használt tárgyaival is találkozhatunk. A múzeum kertjében többek között az egykori tokaji pálos kolostor 15. században

készített, faragott, gótikus kőszobrait csodálhatjuk meg, tavasszal és nyáron pedig a liget virágai, a hűs árnyat nyújtó magnóliafa lombjai teremtenek idilli környezetet a szemlélődéshez.

A Tokaji Múzeum tagintézményeként működő Világörökségi Bormúzeum 2015-ben nyitotta meg a kapuit. A Világörökségi Bormúzeum épülete szintén egy 18. századi, ám többször átalakított épületben kapott helyet. Az eredetileg serházként épült építmény kiállításaiban a főszerepet természetesen a világhírű tokaji bor kapta. A borról, a hozzá kapcsolódó munkákról és hagyományokról szinte mindent megtudhat a látogató. A kiállítások azonban a tokaji bor és a 2002 óta a világörökség részét képező Tokaji borvidék bemutatásán túlmenően kilenc másik, európai világörökségi borvidék bemutatására is fókuszál. Egy virtuális idegenvezető végigkíséri a látogatókat a teljes múzeumon, az egyes kiállítótermekben pedig interaktív eszközök segítik a jobb megértést. A múzeumban látható továbbá egy értékes muzeális palackokból álló kollekció, de a borvidék területén a régi időkben nagy számban termesztett szőlőfajták szőlővesszőivel, a szőlőművelés és a kádármesterség régi eszközeivel is megismerkedhetünk. A tárlatban található bicikli és kis autó segítségével pedig a Tokaji borvidék több településére virtuálisan utazhatunk el úgy, hogy ki sem kell lépnünk az épületből. Nagy szeretettel várunk a két múzeumban minden kedves érdeklődőt!

Tokaji aszú – A „borok királya” története és titkai

(Ismeretterjesztő szöveg általános iskolásoknak)

Makai Gergely a Tokaj Hétszőlő birtokigazgatója tartott ismeretterjesztő előadást a diákoknak a „Must vagy Soha” Hungarikum és Kölyökfesztiválon a tokaji őshonos szőlőfajtákról a tokaji borokról, a hungarikum tokaji aszúról.

1. A tokaji aszú születése – egy különleges bor nyomában

A tokaji aszú Magyarország egyik leghíresebb bora. Sok évszázada ismerik, és már régen is messze földre vitték. XIV. Lajos francia király például így nevezte: **„A borok királya, a királyok bora.”**

A tokaji borvidék a Zempléni-hegység lábánál, a Bodrog és a Tisza találkozásának környékén fekszik. Itt már nagyon régen foglalkoztak szőlőműveléssel és borkészítéssel. A tokaji aszú keletkezéséhez több **monda** is kapcsolódik.

1. ábra A Tokaji borvidék elhelyezkedése

Szepsi Laczkó Máté és Lórántffy Zsuzsanna legendája

Az egyik legismertebb történet szerint a 17. században élt egy lelkész, **Szepsi Laczkó Máté**, aki **Lórántffy Zsuzsanna** fejedelemasszony udvari papja volt. A monda úgy meséli, hogy az asszony **újhelyi Oremus-szőlőjének** terméséből Szepsi egy különlegesen édes bort készített, és **húsvétra** ezzel lepte meg úrnőjét. Ezt tartják az első „igazi” tokaji aszúnak.

A történészek azonban találtak olyan írásokat, amelyek szerint **aszúszemekből készült borokat már korábban is emlegettek**, a 16. század végén. Így valószínű, hogy az aszú készítésének gyakorlata idősebb, mint maga a legenda – de a történet mégis szépen mutatja, mennyire fontos volt ez a bor az emberek számára.

2. Mi kell az aszúhoz? – A természet különleges együttműködése

A tokaji aszú nem készülhet akárhol a világon. Ahhoz, hogy létrejöjjön, különleges természeti feltételek kellenek:

- **Ködös őszi reggelek** a Bodrog és a Tisza közelsége miatt – ez segít a szőlő „aszúsodásában”.
- **Meleg, napos nappalok** – ettől marad sok cukor a bogyókban és töppednek a szőlőszemek
- **Hűvös éjszakák** – ettől lesznek frissek a bor savai.
- És a kulcs: a **Botrytis cinerea** nevű gomba, amely a szőlőn **„nemes rothadást”** hoz létre.

Ez a mikroszkopikus gomba a szeptemberi esők idején telepszik meg és fejlődik, lassan emésztve a bogyók beltartalmát, így a szemek **vizet veszítenek**, töppednek, a cukor és az ízek pedig **koncentrálódnak**. Az ilyen szemeket hívjuk **aszúszemnek**.

2. ábra Ködös reggel a Kopasz hegy lábánál

3. Hogyan keletkezik az aszú? – A szőlő átalakulása

Nyár végén a szőlő még lédús és ép. Ahogy beköszönt az ősz:

- a reggeli köd és a gomba hatására
- a bogyók héja megreped,
- a víz egy része elpárolog,
- a szőlőszem **ráncos**, barnás-lilás színű, nagyon édes „mazsolaszerű” bogyóvá válik.

Ezek az **aszúszemek**. Nem minden bogyó aszúsodik egyszerre, ezért a szüretelőknek többször is végig kell menniük a sorokon.

3. ábra Az aszúszem fejlődési fázisai

4. Az aszúszüret – kézzel, szemről szemre

A tokaji aszú készítése a világ egyik **legmunkaigényesebb** szüreti munkája, mert:

- az aszúszemeket **szemenként** kell leszedni,
- csak a megfelelően töppedt, édes bogyókat válogatják ki.

Régen egy ügyes szüretelő is csak néhány **kilónyi aszúszemet (10-15 kg)** tudott összegyűjteni naponta – ezért is olyan értékes az aszú.

4. ábra Aszús fürt

5. ábra Kézzel szedett aszúszemek

5. Hogyan készül az aszúbor? – A must és az aszúszem találkozása

Miután az aszúszemeket a pincébe viszik, kezdődhet az igazi „varázslat”.

1. **Áztatás**
   Az aszúszemeket **friss mustba vagy erjedő borba** keverik. Ilyenkor a szemekből kioldódik:
   - a sok **cukor**,
   - a rengeteg **aroma**,
   - és a jellegzetes **aszús ízvilág**.

2. **Préselés**
   Az áztatás után a masszát **kipréselik**. A kapott lé:
   - sűrű,
   - rendkívül édes,
   - illatos.

3. **Erjedés**
   A természetes élesztők lassan dolgoznak,hetek, néha hónapok alatt alakítják át a cukor egy részét alkohollá.

4. **Hordós érlelés**
   Az aszút **tölgyfahordókban** érlelik, legtöbbször több éven át. A tokaji pincék falát gyakran beborítja a **Cladosporium cellare** nevű fekete penész, ami jelzi, hogy a pince elég párás,hűvös, ideális a bor érleléséhez.

6. **A puttonyszámok és a régi arányok**
   A tokaji aszú egyik különlegessége, hogy **puttonyszámokkal** jelölik a bor édességét.

   Mi a puttonyszám?
   A borkészítésnél az volt a kérdés: **hány puttony aszúszemet** adnak egy nagy hordónyi (gönci) musthoz vagy borhoz?
   - 1 **puttony** ≈ 25 kg aszúszem
   - 1 **gönci hordó** ≈ 136 liter bor/must

   A régi aszúk jelölése:
   - **3 puttonyos aszú** – enyhébben édes
   - **4 puttonyos** – gazdagabb íz, több aszúszem
   - **5 puttonyos** – nagyon édes, koncentrált
   - **6 puttonyos** – a legédesebb hagyományos aszúfokozatok egyike
   - **Aszúeszencia** – szinte csak aszúszemekből készülő, rendkívüli sűrűségű bor

   Így néztek ki az arányok (kb.):
   - **3 puttonyos** – kb. 75 kg aszúszem / 136 liter bor
   - **4 puttonyos** – kb. 100 kg / 136 liter
   - **5 puttonyos** – kb. 125 kg / 136 liter
   - **6 puttonyos** – kb. 150 kg / 136 liter

6. ábra Gönci hordó

7. Legendák és érdekességek a tokaji aszúról

1. Szepsi Laczkó Máté húsvéti aszúja
Ahogy a bevezetőben volt: a monda szerint **Szepsi Laczkó Máté** különleges aszúbort készített **Lórántffy Zsuzsanna** fejedelemasszony számára, az újhelyi Oremus-szőlő terméséből, és **húsvétra** vitte az asztalára. Sokszor úgy mesélik, mintha ez lett volna az „első aszú".

2. A „török miatt elhalasztott szüret" legendája
Egy **másik monda** szerint a török támadások fenyegetése miatt egy évben nem tudtak időben szüretelni, így a szőlő sokáig a tőkén maradt. A szemek töppedtek, megjelent rajtuk a nemes rothadás, és amikor végül leszedték őket, csodálatosan édes bort kaptak.

3. A királyok bora
A tokaji aszút a 17–18. században sok európai udvarban itták, így a francia és lengyel királyi udvarban, valamint az orosz cári udvarban is Gyakran diplomáciai ajándékként küldték, például a Rákócziak külhoni szövetségeseiknek.

4. A tarcali óriás meséje
A helyi néphagyomány szerint a hegyek között élt egy jóságos óriás, aki a felhőket úgy terelgette, hogy elég köd jusson a szőlőre, megvédte a dűlőket a jégesőtől és a viharoktól.
Így, mondják, az óriás is hozzájárult ahhoz, hogy az aszúszemek meg tudjanak születni.

8. Milyen a tokaji aszú íze? – A bor jellegzetességei

A tokaji aszú különleges, gazdag ízvilágáról ismert:

- **méz, sárgabarack, aszalt gyümölcsök,**
- **narancshéj, fűszeres**, néha **vaníliás** jegyek,
- aranytól a **mély borostyánig** terjedő szín,
- sűrű, telt korty,
- magas természetes cukortartalom, de élénk savak, amelyek **egyensúlyban tartják**.

A tokaji borvidék ma már az **UNESCO világörökség része**, mert a táj, a pincék és a több száz éves borkészítési hagyomány együtt alkotnak egyedülálló kulturális értéket.

7. ábra Tokaji Aszú palack

Teqball, mint sport

„A Teqball egy teljes mértékben magyar gyökerekkel rendelkező futballon alapuló sport, mely átmenet a lábtenisz és a pingpong között, amit egy speciálisan meghajlított asztalon játszanak, mely képes megszólítani a sportrajongók egy egészen új generációját. Megálmodói Borsányi Gábor, Gattyán György és Huszár Viktor 2012-ben mutatták be Magyarországon, majd innen indult világhódító útjára. A sportág irányítását a Nemzetközi Teqball Szövetség (FITEQ) látja el, illetve 150 országban rendelkezik saját nemzeti sportszövetséggel. A Teqball során hatványozottan érvényesül a nemek közti egyenlőség, hiszen a szabályok szerint egyéni játék esetén kettő, páros játék esetén pedig négy játékos játssza a játékot nemtől és kortól függetlenül. A sport pontozási rendszer alapján működik, egyaránt játszható beltéren és kültéren, beleértve a strand körülményeket, tehát a homoktalajt is. A szabályok szerint a játékosok legfeljebb három érintést alkalmazhatnak, mielőtt visszajuttatnák a labdát az ellenfél térfelére, tehát ahhoz, hogy elkezdhessünk teqballozni elég, ha tudunk hármat dekázni. A Teqball a labdarúgás legtisztább válfaja, hiszen egy testi kontaktus nélküli sport, ami azt jelenti, hogy sem az ellenfél, sem pedig az asztal érintése nem engedélyezett. Ez minimalizálja az ütközések által okozott sérülések előfordulását is. Mára hivatalosan is a Teqball lett a világ egyik leggyorsabban fejlődő sportja, amit világklasszis sportcsapatok és sztárjátékosok nap mint nap használnak. Fő célkitűzése, hogy egy napon olimpiai sportággá váljon.

Az érték a Hungarikum törvény 114/2013. (IV. 16.) Kormányrendelet a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról III. sz. mellékletének Hungarikum Bizottsághoz történő felterjesztésével és elbírálása által került a Hungarikumok Gyűjteményébe."

Forrás: https://www.hungarikum.hu/hu/content/teqball-mint-sport-1

A „Must vagy Soha"- Hunagrikum és kölyökfesztivál alkalmával a tokaji Amber Teq Sportegyesülete kértük, meg, hogy jöjjenek el és tartsanak bemutatót a Teqballról, a gyermekek nagyon élvezték, különösen azért mert ki is próbálhatták a sportot.

Megkértük Borbéy Patrikot, az Amber Teq Sportegyesület Titkárát ossza meg velünk az Egyesület életútját és főbb eredményeiket.

„Az Amber Teq Sportegyesület 2024-ben alakult meg azzal a céllal, hogy sportolási és versenyzési lehetőséget biztosítson a Tokaj-Hegyalján élő tehetséges fiatalok és felnőttek számára a dinamikusan fejlődő teqball sportágban. Az egyesület elnöke dr. Bihari-Kovács Nikolett, alelnöke Major László, titkára pedig Borbély Patrik, akik valamennyien tokaji kötődésűek. Az alapítók fontos küldetésüknek tekintik,

hogy a helyi fiatalok számára magas színvonalú sportolási lehetőséget teremtsenek szülőföldjükön. A sportegyesület 10-11 fővel kezdte meg működését, soraiban felnőtt és junior játékosokkal, akik Tokaj, Bodrogkeresztúr, Taktakenéz, Taktaharkány és Rakamaz településeiről érkeztek.

Az Amber Teq Sportegyesület már alapításának évében csatlakozott a Magyar Teqball Szövetséghez, és rendszeres résztvevője lett a hazai profi és amatőr bajnokságoknak, valamint különböző országos versenyeknek. Emellett az egyesület a nemzetközi teqball szervezet, a FITEQ tagja is az indulás óta, az elmúlt időszakban részt vett World Series és Challenger Teqball League versenyeken is Budapesten, Monacóban, Pekingben, Lisszabonban, Győrben, Székelyudvarhelyen, Barcelonában.

A szervezet szakmai munkájának elismerését mutatja, hogy 2024-től Borbély Patrik, majd 2025-től Major László is bekerült a Magyar Teqball Szövetség elnökségébe. Ez nemcsak az egyesület fejlődését segíti, hanem a Tokaj-Hegyalja sportéletének országos szintű képviseletét is erősíti. Az egyesület az elmúlt két évben több kiemelkedő eredményt is elért hazai és nemzetközi szinten.

Kecskés János 2024-ben Párizsban junior Európa-bajnoki címet szerzett, míg Vajthó Jenő 2025-ben a pekingi világkupa legjobb 16 játékosa közé jutott. Szintén jelentős sikernek számít, hogy Borbély Patrik és Petrik Soma 2025-ben amatőr magyar bajnoki címet nyertek páros kategóriában. Major László munkáját 2025-ben az „Év Teqball Szakvezetője" díjjal ismerték el. A fiatalok eredményességét bizonyítja továbbá, hogy Erdei Zalán és Vajthó Jenő 2026-ban diákolimpiai aranyérmet szereztek páros és egyéni kategóriában is.

Az egyesület 2025 augusztusában új junior tehetséggondozó programot indított, amelynek keretében jelenleg 9-10 fiatal oktatása és felkészítése zajlik. Az edzéseknek a Tokaji Ferenc Gimnázium sportcsarnoka ad otthont, amely hosszú távon is biztosítja a megfelelő infrastrukturális hátteret a fejlődéshez. Az Amber Teq Sportegyesület emellett a kezdetektől fogva tagja a Tokaji Pap Miklós Népfőiskola közösségének is. Az egyesület rendszeresen képviseli a népfőiskolát különböző sporteseményeken, például teqball- és kispályás labdarúgó tornákon, valamint közös sport- és kulturális tematikájú gyermek táborokat is szerveznek.

A jövőre nézve az egyesület legfontosabb céljai között szerepel az utánpótlásnevelés erősítése, a magyar teqball sportág fejlődésének támogatása, valamint a hazai és nemzetközi versenyeken való eredményes szereplés. Emellett továbbra is szeretnének sportolási lehetőséget biztosítani a Tokaj környékén élők számára kortól és nemtől függetlenül. Az Amber Teq Sportegyesület különböző rendezvényekre kitelepüléseket, sportági bemutatókat és interaktív programokat is kínál oktatási intézmények, céges események és szakmai továbbképzések számára.

Az egyesület működését számos helyi és regionális partner támogatja. A támogatók között megtalálható a Murci tokaji borbolt és kávézó, a Tokaji Pap Miklós Népfőiskola, a Kovalik Pince, a Kecskés Földgép Kft., valamint az Észak-Földgép Kft. Sportszer-forgalmazó partnereik között szerepel a Focicipőbolt és az Absolute Teamsport Focivilág is. „

Magyar népmesék rajzfilmsorozat

A Magyar Népmeséket a „Must Vagy Soha” - Hungarikum és Kölyökfesztivál alkalmával dolgoztuk fel a gyermekekkel. Az alsótagozatos diákokkal 3 népmesét néztünk meg, a mesék után a gyerekek izgalmas kvízben mutathatták meg tudásukat. A mesék a Macskacicó, a Szegény ember és a Kutyacska és a Hogyan telt a gyermekkorom? voltak.

„A Pannónia Filmstúdió Kecskeméti Műtermének egyik legnagyobb sikere a Magyar népmesék, mely a hazai rajzfilmgyártás aranykorából való. A rajzfilmsorozat ötlete Mikulás Ferenc stúdióvezetőtől származik; rendezője, szakértője pedig Jankovics Marcell Kossuth- és Balázs Béla-díjas magyar rajzfilmrendező volt.

A sorozat készítése 1977-ben kezdődött, összesen 100 epizód, 12,5 órányi anyag készült el, a nagy sikerre való tekintettel már angol nyelven is elérhető részekkel. A világhálón fellelhető rajzfilmsorozatnak már több mint 100 milliós megtekintettsége van, a világ számos részén, az Egyesült Államokban, Indiában és a Fülöp-szigeteken is nagy népszerűségnek örvend.

A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzkutató Csoportja által őrzött gyűjteménynek köszönhetően sikerült bemutatni a magyar nyelv archaikus szépségét, mindehhez nagyban hozzájárult a narrációt végző színészek szakmai tudása, különösen Szabó Gyula előadásmódja tette emblematikussá a sorozatot. Az alkotók a képi anyag kialakításánál a történelmi Magyarország területéről 100 évvel ezelőtt összegyűjtött díszítőművészeti kincseket használták fel, a Kaláka együttes pedig magyar népdalokat dolgozott fel a kísérőzenéhez.

A magyar népmesékben rejlő különleges képi, zenei világ és narratíva teszi egyedi értékké a rajzfilmsorozatot. A népmesék kedvessége, humora, ravaszsága, pajkossága hűen ábrázolja nemzetünk lelkét, érzéseit, valódi karakterét. Mindezek mellett, határainkon innen és túl is széles elismertségnek örvendő Magyar népmesék rajzfilmsorozat epizódjaiban olyan örök igazságok, alapértékek fogalmazódnak meg, amelyek méltóvá teszik arra, hogy része legyen a Hungarikumok Gyűjteményének.”

Forrás: https://www.hungarikum.hu/hu/content/magyar-n%C3%A9pmes%C3%A9k-rajzfilmsorozat-0

II. Czifra Tábor Tokajban

2025. augusztus 11-15.

A tábor célja a magyar népi kultúra megismertetése és megszerettetése volt a gyerekekkel, akik egy héten át élhették meg, a közösségi alkotás és a hagyományőrzés örömét.

A programok rendkívül sokszínűek voltak: a gyerekek nemezeléssel, agyagozással és sapkafestéssel próbálhatták ki kézügyességüket, valamint bútorfestést is tanulhattak, amelynek keretében mindenki elkészíthette a saját egyedi hűtőmágnesét. A kézműves tevékenységek mellett nagy hangsúlyt kapott a népzene és a néptánc is: a táborlakók citeráztak, néptáncot tanultak, és külön bábszakkör is várta őket, ahol játékosan ismerkedhettek meg a színház világával. A tábort meglátogatta többek között Makovecz Pál a Szent István Király Zeneiskola igazgatója, Vidák István textilművész az MMA rendes tagja.

A gyermekek az utolsó napon kisvonattal körbejárták a várost, és több helyen megálltak énekelni, táncolni, ahol a turistákat az esti gálára hívták. Az egyik megálló a jelenleg épülő Makovecz Imre által tervezett Nomád Nemzedék Házának építkezése volt, ahol a gyerekek az építkezésen munkálkodó embereknek énekeltek.

A sokszínű programoknak köszönhetően a gyerekek nemcsak új készségeket sajátítottak el, hanem valódi közösségi élményben részesültek, miközben közelebb kerültek a magyar kulturális örökség értékeihez. A bízunk abban, hogy a Czifra Tábor hagyománnyá válik Tokajban, és minden évben lehetőséget biztosít majd a fiataloknak arra, hogy játékosan, élményszerűen fedezzék fel a népi kultúra kincseit.

A tábort a gyermekek gálával zárták, ahol bemutatták a szülőknek és a megjelenteknek héten szerzett tudásukat néptáncból, citerából és bábozásból, valamint a kézműves foglalkozásokon készített alkotásaikat. A gála műsor után hajnalig tartó táncház kezdődött. Külön öröm volt számunkra, hogy kialakítottunk egy kis büfét, ahol üdítőt és zsíros kenyeret lehetett kapni. A szülők pedig szó nélkül átvették a büfét és kenték a zsíroskenyereket.

Makoldi Emese és Fekete Anna - a kézműves foglalkozásokat vezették és ők állították össze a tábor csoport- és időbeosztásait, a szabadidős programokat, valamint megoldották a pénzügyi és adminisztrációs feladatokat. Dr. Dragony Gábor vezette a citeraoktatást, megoldotta a hangszeres zenei kíséret az énektanulások során. Makoldi Réka, Mészáros Péter tánctanításból, énektanításból jeleskedett.

Makoldiné Dogossy Mónika tartotta a bábfoglalkozásokat. Porubszki Dávid volt megbízva a hangtechnikai feladatokkal, ő volt a gála házigazdája, de segített kézműves foglalkozásoknál is. A táncházban Dávid kezelte a hangtechnikát, Réka és Peti vezették a táncoktatást és zenélt Pusko Márton és bandája (Pusko Márton - hegedű, dr. Dragony Gábor - brácsa és Bíró István - nagybőgő). Segítségünkre voltak még: Mankovits Adél, Strasser Brigitta agyagozást, kézi formázást tanította a gyerekeknek, Mankovits Ádám és Mankovits Júlia textil festésbe, a baseball sapka festésébe, Gavalla Fanni hímzés rejtelmeibe avatta be a nebulókat. Köszönjük a lelkiismeretes munkájukat, úgyszintén a résztvevő pedagógusoknak és segítőknek is.

Klasszikus magyar nóta

„Nemzeti azonosságunk része, ez a mi zenei anyanyelvünk, szervesen illeszkedik hagyományaink közé. A magyar nóta ritmusa egyfelől a táncból ered, onnan hozza magával az ősi, ösztönös mozdulatokat, amely egyesül nyelvünk harmóniájával. A nóta nagy hatással volt a századforduló kulturális-, és társadalmi életére, hozzájárult ahhoz, hogy a magyar lassan és nagy biztossággal kiszorította az idegen szavakat az általános nyelvhasználatból. Napjainkban a hazánkba érkező külföldiek is szívesen hallgatják.”

Az érték a Hungarikum törvény 114/2013. (IV. 16.) Kormányrendelet a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról III. sz. mellékletének Hungarikum Bizottsághoz történő felterjesztésével és elbírálása által került a Hungarikumok Gyűjteményébe.”

Forrás: https://www.hungarikum.hu/hu/klasszikus-magyar-n%C3%B3ta

A Klasszikus magyar nótával és a népdalokkal a Czifra tábor keretein belül foglalkoztunk. A gyermekek a tábor alatt, főleg Rábaközi népdalokat tanultak.

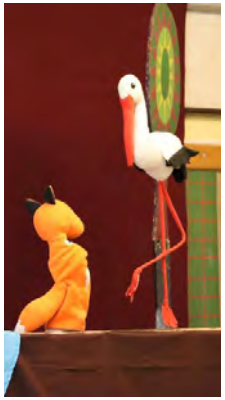

MAGYAR A MAGYARÉRT
NÉPFŐISKOLA ALAPÍTVÁNY